

УДК 371.134:796(07)

С. А. КАРАСЄВИЧ

викладач кафедри спортивних дисциплін,
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. Стаття присвячена добору засобів навчання для стимулювання стійкого інтересу, позитивної мотивації і ціннісних уявлень майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності.

Ключові слова: засоби навчання, мотивація, інтерес, фахова підготовка.

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних труднощів, несприятливої екологічної обстановки, розмитості етичних цінностей, які поглиблюють тенденцію зниження рівня здоров'я населення, особлива роль в підготовці фізично і духовно здорової, соціально і професійно компетентної, творчо активної і мобільної, відповідальної і толерантної особистості приділяється фізичному вихованню учнівської та студентської молоді.

Стан дослідження. Різним аспектам проблеми фізкультурно-спортивної діяльності та її ролі в формуванні та розвитку особистості присвячені дисертаційні дослідження (С. Волкова, Г. Генсерук, М. Данилко, Д. Диновський, А. Драчук, Л. Іванова, Р. Карпюк, М. Карченкова, А. Кравченко, Б. Курдюков, В. Находкін, Л. Сущенко, О. Тимошенко). У розглянутих роботах з проблем фізичної культури і спортивної діяльності виділяються і розглядаються умови її ефективності у вирішенні багатьох проблем формування та розвитку особистості – ціннісні орієнтації, здоров'я, соціальна активність тощо.

Дослідження В. Находкіна показують, що фізкультурно-спортивна діяльність впливає майже на всі психологічні процеси. У рухливих і спортивних іграх активно розвиваються сенсорні процеси дитини. Розвиваються в умовах ігрової діяльності гострота зору, слух. В активній грі розвиваються також мислення і фантазія. Ігрова діяльність створює сприятливі умови для розвитку і вдосконалення різноманітних рухів школяра. Третьою ознакою провідної діяльності є те, що від неї найтіснішим чином залежать в даний період розвитку основні психічні зміни особистості [4, 39].

Метою статті є - розкриття можливостей добору засобів навчання для стимулювання стійкого інтересу, позитивної мотивації і ціннісних уявлень майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-спортивної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Ефективність використання різних засобів фізкультурно-спортивної діяльності студентів залежить від розвитку мотивації.

Термін «мотивація» в широкому сенсі означає процеси і фактори, які спонукають людей до дії чи бездіяльності в різних ситуаціях [1, 58]. Мотиви є важливою спонукальною силою активності людини в будь-якій діяльності.

Мотивація обумовлюється націленістю майбутніх вчителів на фізкультурно-спортивну діяльність з учнями, прагненням до її творчого здійснення, переконаністю в значущості цієї діяльності, інтересом до неї в умовах школи, вірою в можливість досягнення успіху з учнями в цій діяльності.

Формування мотиваційно-ціннісної сфери в рамках вивчення теми «Психолого-педагогічні та організаційно-методичні умови проведення різних форм фізкультурно-спортивних заходів» здійснювалося на основі діалогу в процесі рольової гри «Вибір форм фізкультурно-спортивної діяльності». Студенти були поділені на мікрогрупи. Перша мікрогрупа («аналітики») виділяла певну форму занять і ймовірну сферу її застосування. Друга («практики») уточнювала сферу застосування, доповнювала умовами, пов'язаними з індивідуальними особливостями студентів. Третя підгрупа («управлінці») пропонувала характер і особливості підготовки майбутнього вчителя до реалізації запропонованої форми занять, ступінь «включення» педагога до управління фізкультурно-спортивною діяльністю школярів.

Для формування стійкої позитивної мотивації навчально-пізнавальної діяльності важливо, щоб кожен студент усвідомив особистісну значимість організації цього процесу, відчув себе його суб'єктом, зрозумів, що він відіграє в цьому процесі не підпорядковану, а достатньо активну і важливу роль. Для цього кожен студент в процесі організації різних форм діалогової взаємодії відіграв роль «вчителя», «консультанта», «опонента», «захисника», «демонстратора» тощо. Така форма колективної навчальної діяльності сприяла формуванню ціннісно-сміслового ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, яка поступово набувала для майбутніх учителів фізичної культури визнаної цінності.

Особлива увага приділялася вихованню позитивної мотивації студентів до фізкультурно-спортивної діяльності, активного використання засобів фізичної культури в навчальному процесі і в самостійній діяльності.

В. Бальсевич, Л. Лубишева [2] вважають важливою розробку принципово нового підходу до використання засобів фізичної культури і спорту в інтересах підготовки життєздатного і соціально активного молодого покоління. На їхню думку, наріла необхідність в переорієнтації процесу фізичного виховання таким чином, щоб він задовольняв інтереси кожного студента, на основі врахування його індивідуальних типологічних і психологічних особливостей.

Під час навчання у третьому семестрі студенти вивчали основні вправи для розвитку окремих груп м'язів, набували вміння правильно показувати їх, подавати команди тощо. Так, після лекції «Фізична культура і спорт в режимі праці та

відпочинку», де розглядалася методика складання комплексу ранкової гігієнічної гімнастики і гімнастики до занять, фізкультпаузи, студенти самостійно склали комплекс ранкової гігієнічної гімнастики. Оцінювалося вміння підбирати і складати комплекси вправ, визначати дозування, правильність термінології і записи.

У четвертому семестрі студенти навчалися правильно пояснювати і проводити з групою кілька вправ, виправляти помилки в ході їх виконання. Під час педагогічної практики вони детально знайомилися з методикою проведення фізкультурно-спортивних заходів у режимі дня школярів, з урахуванням віку учнів склали комплекси гімнастики до уроків, фізкультпауз і гімнастики на перервах. У 5-6 семестрах завдання ускладнювалися. Студенти навчалися вмінню організовувати і проводити з групою в підготовчій частині заняття комплекси вправ, складені ними відповідно до завдань основної частини заняття. В 7-8 семестрах, після засвоєння лекційного матеріалу про організаційні та методичні питання спортивної підготовки, студентам надавалася можливість проводити всю підготовчу частину занять в своїй групі. Поряд з цим вони на педагогічній практиці брали участь в підготовці команд класу до загальношкільних змагань, проводили підготовчу частину заняття під час «спортивної години» тощо. Щоб навчитися правильно користуватися термінологією для виконання вправ, студенти називали вправу, яку їм належало виконати, а інші стежили за точністю її визначення. Основними способами формування вміння записувати вправи можна вважати: запис термінології за показом, запис вправ, виконаних на заняттях, вдома. Одночасно з показом вправ студенти навчалися вмінню пояснювати їх.

Оцінка якості виконання вправ - необхідне методичне вміння майбутнього вчителя фізичної культури. Для його оволодіння використовувалися такі прийоми. Викладач разом з групою спостерігав за виконанням вправ кожним студентом і оцінював його дії, вказуючи на помилки і, пояснюючи, за що знижена оцінка. Інший прийом пов'язаний із самостійною оцінкою студентами якості виконання вправи товаришем. Один студент визначав оцінку за виконання вправи, інший - вказував на характерні помилки, третій - уточнював, за що знижена оцінка. Надалі всі ці дії виконував один студент.

Навчання умінню планувати, організовувати і проводити рухливі ігри планувалося з 2-3 семестрів. Проводилися зі студентами кілька (5 - 7) показових ігор. Студенти підбирали гру відповідно до поставленого завдання, і по черзі проводили їх з групою в підготовчій і заключній частинах занять. У 5-6 семестрах студенти знайомилися з методикою планування, організації та проведення рухливих ігор. Вони вчилися правильно підбирати і планувати гру для учнів IV - VIII класів. У період педагогічної практики вони закріплювали отримані вміння.

У 7-8 семестрах на практиці в школі студенти організували і проводили ігри в закріплених за ними класах, групах, загонах. На подальших етапах навчання студенти застосовували знання з організації та проведення ігор у виховній роботі з учнями.

Студенти освоювали методику організації та проведення суддівства спортивних змагань, особливо тих, які входять до чотириборства (біг 60 і 500 м; стрибки, метання), сприяло залученню студентів до масових фізкультурних і спортивних заходів в навчальних групах, на курсах, факультетах, в університеті, в оздоровчих спортивних таборах, на семінарах з підготовки суддів тощо. У 3-му семестрі студенти навчалися працювати з секундоміром, вести протоколи змагань з бігу, освоювали команди, необхідні для організації та подачі старту. 4-му семестрі вони навчалися вмінню організувати і проводити змагання зі стрибків у висоту і довжину з розбігу, проводити лижні змагання, вести суддівські протоколи.

У процесі педагогічної практики студенти знайомилися з планом виховної роботи класного керівника, допомагали у складанні заявок на участь в загальношкільних змаганнях, в проведенні конкурсів на кращого бігуна. Майбутні вчителі також залучалися до участі в організації та проведенні днів здоров'я. У 5-6 семестрах студенти навчалися вмінню організувати і проводити змагання з метання (граната, м'яч), штовхання ядра, а також з естафетного бігу. Вони брали участь в організації та проведенні змагань учнів в школі.

У 7-8 семестрах здійснювалося навчання основам суддівства гри з волейболу, і закріплення знань суддівства легкоатлетичних вправ. Закріплювали отримані знання студентів в позааудиторній роботі.

У процесі підготовки майбутнього учителя фізичної культури здійснювалося формування готовності студентів до організації фізкультурно-спортивної роботи, підготовка і проведення спортивного свята, в якому ми виділили 4 етапи: студенти 2 курсу виконували найпростіші функції учасника спортивного свята, вони вчилися, спостерігали, були виконавцями; студенти 3 курсу відповідали за певні функції в спортивному заході, були учасниками колективно-творчих справ, узгоджували свої майбутні дії при підготовці до проведення спортивного свята; студенти 4 курсу брали участь в плануванні заходу, включалися в активну діяльність у організації свята для практичного використання отриманого матеріалу (ігри, змагання, естафети).

Велике значення в формуванні інтересу до фізкультурно-спортивної діяльності у студентів ВНЗ відіграють потреби, основу яких складають біологічні потреби, які забезпечують існування людини [3, 77].

Так, ціннісно-смісловне ставлення студентів до фізкультурно-спортивної діяльності стимулювала організаційно-ділова гра «Діалог». Мета гри полягала в

тому, що студенти намагалися пережити відносини людей, що займають різне соціальне становище, до однієї і тієї ж проблеми. Всі учасники попередньо розділилися на кілька підгруп. Їм повідомлялися їх ролі і конкретні завдання. Сценарій гри пов'язаний з тим, що гравцям необхідно запропонувати рішення навчального завдання, використовуючи вже готові аргументи. Ці аргументи можуть істотно відрізнитися від їх власних, але слідування іншій логіці дозволяло студентам краще усвідомити свою позицію через зіставлення її із заданою. Позиції для демонстрації в грі вибиралися свідомо різні, щоб всі учасники гри рефлексували існування кількох точок зору на одну проблему.

Нами встановлено, що основними факторами, що забезпечують ефективність функціонування мотиваційної сфери є: бажання і здатність майбутнього вчителя фізичної культури до правильної інтерпретації індивідуальних показників фізичного здоров'я і фізичної підготовленості; регулярність контролю; реальна досяжність намічених короткострокових і віддалених цілей. Вважаємо, що для успішної організації фізкультурно-спортивної діяльності необхідна перебудова мотивації студентів. Позитивний характер мотивів визначається вагомими для особистості прагненнями.

Висновки: Отже, у процесі підготовки майбутнього учителя фізичної культури використано такі засоби: різні рухливі ігри, суддівства, спортивні змагання, особливо тих, які входять до чотириборства (біг 60 і 500 м; стрибки, метання), спортивне свято, виконання вправ для розвитку окремих груп м'язів (біг, ходьба, плавання; вправи з обтяженням; вправи на гнучкість тощо).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Астахов А. В. Формирование готовности будущих учителей физической культуры к физкультурно-рекреативной деятельности в школе : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Астахов Александр Викторович. – Калуга, 2008. – 209 с.
2. Бальсевич В. К. Спортивно ориентированное физическое воспитание : образовательный и социальный аспекты / В. К. Бальсевич, Л. И. Лубышева // Теория и практика физической культуры. – 2003. – № 5. – С. 19–22.
3. Еремеев С. Н. Развитие готовности преподавателя вуза к реализации адаптационного потенциала физкультурно-спортивной деятельности студентов : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Еремеев Семен Николаевич. – Магнитогорск, 2011. – 165 с.
4. Находкин В. В. Педагогические условия формирования нравственно-волевых качеств у подростков в процессе физкультурно-спортивной деятельности : дисс. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Находкин Василий Васильевич. – Якутск, 2003. – 151 с.